

Riktlinjer små avlopp

Antagna av myndighetsnämnden för bygg- och miljöfrågor 2021-04-22 § 55

Myndighetsnämndens riktlinjer små avlopp

Lagstiftning och andra styrdokument

Miljöbalken

Olika typer av förorenat vatten definieras som avloppsvatten. Spillvatten från hushåll är en typ av avloppsvatten. Spillvatten innehåller mikroorganismer, andra organiska ämnen och näringsämnen. Enligt miljöbalkens 9 kap 7 § ”skall avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål skall lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras”.

Enligt 13 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899) krävs det antingen en skriftlig ansökan eller anmälan till kommunens myndighetsnämnd för inrättande eller ändring av avloppsanordning.

Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (Vattenförvaltningen)

Det finns åtgärdsprogram för våra grundvatten, sjöar och vattendrag, utifrån krav i förordning (SFS 2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Kommuner ska inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som fastställts i ett åtgärdsprogram. Det framgår av miljöbalkens 5 kap 11 §.

Syftet med vattenförvaltning för grundvatten¹ är bland annat att en god grundvattenstatus ska medge en långsiktigt hållbar vattenanvändning. De grundvatten som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå tillräckligt hög kvalitet eller kvantitet behöver åtgärdas. Det är ofta mycket svårt och kostnadskrävande att rena ett förorenat grundvatten, och därför är det viktigt att hindra föroreningar innan de når grundvattnet.

Åtgärd 4 i åtgärdsprogrammet för 2016-2021 säger:

Kommunerna ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp, genom:

- a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,
- b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

¹ Med grundvatten menas i det här sammanhanget det grundvatten som är avgränsat inom vattenförvaltningen av grundvatten, så kallade grundvattenförekomster. För detta grundvatten gäller särskilda regler, exempelvis miljökvalitetsnormer som regleras i femte kapitlet i miljöbalken. För allt grundvatten ska hänsyn tas enligt allmänna hänsynsregler som finns i andra kapitlet i miljöbalken.

Miljökvalitetsnormer (MKN) för vattenmiljön

MKN beskriver den lägsta godtagbara miljökvaliteten inom ett område och baseras för vattenmiljön på 4 kap i ovan nämnda förordning. Utgångspunkten för de kvalitetskrav som ska gälla är att tillståndet i vattnen inte försämras och att alla grundvatten, sjöar och vattendrag uppnår god status enligt åtgärdsprogrammet. Ytterligare information finns på www.vattenmyndigheterna.se.

Framtagande av åtgärdsprogram görs i cykler om 6 år. Arbetet med åtgärdsplan för 2021-2027 pågår.

Plan- och bygglagen

I samband med prövning utifrån plan- och bygglagens 2 kapitel 5 § punkt 3 görs prövning av om marken är lämpad för att lokalisera vatten och avlopp vid byggnation.

I denna prövning är miljöavdelningen kunskapsstöd till byggavdelningen.

Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd

Allmänna råd är Havs- och vattenmyndighetens tolkning av gällande lagstiftning och innehåller generell vägledning om tillämpning av lagar och regler. Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten (HVMFS 2016:17) började gälla den 30 maj 2016.

Funktionskraven bör enligt de allmänna råden relateras till skyddsåtgärder på den enskilda anordningen som klarar en normal eller hög skyddsnivå när det gäller hälso- och miljöskydd. Dessutom finns grundkrav som alla anordningar bör klara. Bedömningen av skyddsnivå ska göras utifrån förutsättningar för området ifråga. I de AR så finns 6 kriterier uppräknade, där hög skyddsnivå bör gälla om ett eller flera av dessa kriterier är uppfyllda.

Eftersom en skälighetsbedömning enligt 2 kap 7 § miljöbalken alltid ska göras i det enskilda fallet kommer kraven enligt de AR främst att tillämpas vid nybyggnationer av avloppsanordningar eller då en avloppsanordning inte längre fungerar och därmed måste byggas om.

Till de allmänna råden finns kompletterande vägledning. Vägledning för prövning av små avlopp från 2019 och vägledning för effektiv tillsyn av små avlopp från 2015. Därefter har det 2019 även tagits fram GIS-stöd för bedömning av risk för påverkan på hälsoskydd och påverkan från belastning från fosfor, kväve samt GIS-stöd för bedömning/beräkning av högsta grundvattennivån.

De svenska miljömålen

Sveriges miljömål är riktmärken för vårt miljöarbete och visar vägen mot en hållbar utveckling och Agenda 2030. Sedan miljömålen beslutades av riksdagen 1999 har våra nationella miljömål definierat vilken miljö den svenska politiken ska styra mot.

De miljömål som små avlopp framför allt berörs av är:

- Ingen övergödning
- Grundvatten av god kvalitet
- God bebyggd miljö

Strategiska dokument

- Verksamhetsområden för allmänt VA
- Skyddsföreskrifter för vattenskyddsområden
- Hälsoskyddsföreskrifter för dricksvattentäkter
- Översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser
- Miljönämndens riktlinjer för bedömning av ärenden i anslutning till större vattentäkter
- VA-plan

Riktlinjer

Riktlinjer är nämndens viljeinriktning men är inte juridiskt bindande. Ett beslut i ett avloppsärende måste alltid utgå ifrån de förutsättningar som gäller i det enskilda fallet och beslutet måste ha stöd i lagstiftningen, det räcker inte med att hänvisa till riktlinjerna.

Område där allmänt vatten och avlopp är planerat

I områden där det är aktuellt med allmänt vatten och avlopp, alltså det finns beslut om verksamhetsområde men där utbyggnaden inte är påbörjad, ges endast tidsbegränsade tillstånd för enskilda avlopp fram till allmänt avlopp är utbyggt. För befintliga hus med konstaterad olägenhet på grund av utsläpp av avloppsvatten, kan nämnden bevilja tidsbegränsat tillstånd för sluten tank för både WC- och BDT-avloppsvatten om tiden fram till utbyggnad av allmänt VA bedöms vara för lång för att låta det fortsätta, dock bör tiden fram till utbyggnad inte överskrida 2-3 år. Överskrids denna tid bör nog annan lösning göras, se första meningen. Berörda områden redovisas i kommunens VA-plan.

Områden med gemensamhetsanläggningar

I första hand ska anslutning ske till den gemensamma anläggningen om anläggningen har kapacitet för ytterligare belastning. Det krävs dock att föreningen som driver gemensamhetsanläggningen går med på det. Myndighetsnämnden har möjlighet att förelägga om anslutning till allmän avloppsanläggning men inte till enskild gemensamhetsanläggning enligt de rättsfall som hittills finns.

Markbäddar

Markbäddar som utförs enligt teknisk rapport EN 12566-5 eller Naturvårdsverkets faktablad 8147 samt öppna modulmarkbäddar bedöms klara tillräcklig rening i områden som bedöms ha normal skyddsnivå miljöskydd med avseende på organiska ämnen och fosfor.

Detta är en avvikelse från de allmänna råden som säger att en markbädd ska vara urin- eller fosforavlastad för att klara normal skyddsnivå med avseende på organiska ämnen och fosfor.

Tidsbegränsning för markbäddar och infiltrationer

Avloppstillstånd för infiltration och markbädd med WC ansluten ska tidsbegränsas till 10 år.

Det är rimligt att tidsbegränsa markbäddar då de inte är fosforavlastade eller då de byggs med moduler som innebär att de inte är inrättade enligt teknisk rapport EN 12566: Del 5 eller Faktablad 8147.

Traditionella infiltrationer tidsbegränsas mot bakgrund av att markmaterialet, morän, är svårbedömd när det gäller infiltrationskapacitet. Modulinfiltationer avviker från teknisk rapport EN 12566: Del 2 och Faktablad 8147 när det gäller ytbelastningen och det är därför rimligt att tidsbegränsa dessa till tio år.

Sluten tank

Till den slutna tanken får enbart WC-avlopp anslutas.

Krav ska ställas på maximal genomsnittlig spolvattenmängd/spolning på 1 liter från toaletten och en volym på minst 3 m³ på den slutna tanken. Dessutom ska tanken vara utformad med manlucka för tömningen och med nivåarm.

Vid bedömning av lämplig lokalisering av vatten och avlopp vid prövning utifrån plan- och bygglagen ska markförutsättningarna vara sådana att allt avloppsvatten kan omhändertaras på platsen för nyetableringen. Sluten tank ska därmed inte accepteras vid bedömning av om nyetablering är lämplig, annat än när detaljplan eller dylikt ställer krav på sluten tank.

Urin från urinsorterande system

Urin får inte ledas till stenkista. Ska urinen ledas till avloppsanordning ska avloppsanordning bedömas och dimensioneras som om WC är ansluten dock kan slamavskiljare och slamtömning dimensioneras som BDT-avlopp.

Eget omhändertagande av urin på fastighet kan tillåtas under förutsättning att spridning kan ske utan att olägenhet för människors hälsa eller miljön uppkommer. (Kräver dock anmälan enligt 15 kap miljöbalken).

Nedanstående punkter kan vara lämpliga att tänka på vid handläggning av och vid förfrågningar gällande ärende om spridning av urin:

1. Lämplig mark för spridning ska finnas på fastigheten. Det vill säga tillräckligt jorddjup (minst 0,5 m) samt lämplig jordtyp och växtlighet till exempel jordbruksmark, blommor, gräsmattor, trädgårds- och bärbuskar med mera, alltså inte skogsmark (då bärplockning inte kan bevakas). För grödor som äts råa (t ex sallad) bör det alltid gå minst en månad mellan spridning av urinen och skörd, dessutom bör urinen nedmyllas vid spridning om de ätbara delarna växer ovan mark.
2. Urinen ska spridas under växtsäsongen.
3. Urinen behöver inte spädas, vattna hellre separat.
4. Urin får inte spridas med sprinklers/vattenspridare.
5. Spridning av urin får inte ske i närhet av vattentäkt.
6. Spridningsområdet får inte ligga närmare sjöar och vattendrag än 25 meter.
7. För rengöring av toaletten skall endast miljöanpassade rengöringsmedel användas annars riskerar urinen innehålla giftiga ämnen.

Urin till sluten tank för omhändertagande av kommunen (räknas som hushållsavfall) ska inte tillåtas om inte kommunen har ett uppbyggt system, se under ”Resurshushållning”, då fastighetsägaren ändå måste ha ett system för fekaliefractionen.